

Del mestre Tites al profe electrònic

No tinc cap mena d'aval per parlar a persones que pertanyen al col·lectiu que es mou entorn del cap. Vaig demanar, quan el professor Pueyo em parlà del seu propòsit de fer-me venir : vaig demanar : Què és el CAP ? No vull enganyar, doncs, ningú: jo no vaig fer el CAP perquè pertanyo, i a la carcassa ho porto, a aquelles generacions que han fet de mestres tants d'anys. A nosaltres l'Administració ja no gosava de demanar-nos que ens sotmetéssim a una capacitació...actitud que no sé fins a quin punt era coherent, però bé que ens aplanés el camí a l'hora d'opositar, llevant un entrebanc o obstacle que a vosaltres us ha restat dempeus i que heu de saltar.

Tanmateix, considero que cal que hi hagi una forma o altra d'iniciar la carrera docent amb una suficient garantia que no s'està totalment dejú de capacitats pedagògiques. Tothom fa anys, molts anys, que repeteix que una cosa és dominar una matèria i una altra poder transmetre-la. Per a aquells que no se sentin amb gaire forces per fer aquesta transferència o temin que llur capteniment davant el grup -classe no serà prou convincent, cal transmetre un missatge:

sempre he comprovat, en mi mateix i en companys de claustres, que quan una matèria es domina realment bé, hom té infinits recursos de transmetre aquella coneixença i de servir-la de forma apetitosa i gradual.

La Pedagogia com a tal ciència ha permès d'elaborar al llarg dels segles una pila de teories : fins al punt que hom pot parlar d'algú dient que "sap" molta pedagogia. Aquí sí que temim un dels perills de la professió : l'elaboració interna de les coneixences adquirides en pedagogia ha de traduir-se en una praxi variada i inspirada, no pas en l'aplicació de regles de tres, ni en la referència mecànica a fórmules estampades un dia -per regla general ja fa anys- per algun estudiós. Un pedagog és algú que convivint amb els alumnes, els indueix a fer i, sobretot, a fer-se preguntes, *des* preocupant-se, *en part*, de donar respostes.

Per tant, hem arribat en un punt que em sembla prou definitori: ensenyar és induir a fer ^{i fer-se} preguntes . Una de les constants de l'home és la perplexitat, una amable perplexitat, si voleu, davant el món, els seus congèneres, les incògnites que l'Univers acumula. Si dintre nostre ens fem constantment preguntes, si acceptem amb una punta de sal les respostes parcials que la nostra íntima elaboració, o la

conversa amb els altres ens permet d'obtenir, i ens refermem en aquesta humilitat -és a dir, que només podem donar respostes parcials; i que sempre és més enriquidor conversar, fer preguntes, temptejar terrenys, acceptar formes de coneixement epistemològic tant com racional tradicional, pensar que la llebre pot saltar a cada moment... que ^{per} no mantenir-nos en la fidelitat a preteses certituds *dures i dogmàtiques*, anirem pel bon camí. En definitiva la ciència és sempre perfectible i no hi ha cap coneixement separat dels anteriors ni dels posteriors. Em confessava una vegada el professor Joan Oró que aquest encadenament ^{de tota hipòtesi a certesa} era per als investigadors un motor invaluable.

La frase "conversa amb els altres" que he emprat abans es refereix a una metodologia de caràcter general que, en part, tots utilitzem: i els alumnes avui dia agreixen molt: la conversa, el debat, l'intercanvi d'opinions, l'aclariment parcial o l'encaminament vers punts de convergència, etc. Atenció, però: aquí sotgen fracassos de dos tipus possible: els qui danyen el professor i els qui

danyen l'alumne. Danyen el professor quan aquest, confiat en excés, ~~amb un gran~~ no s'adona que està, de fet, poc preparat en aquell camp, o no ha posat les bases per a aquella discussió concreta; i ~~aquella~~ ^{allò} que havia d'ésser una sessió progressiva i il.luminadora esdevé una demostració de pèrdua de timó. Danyen els alumnes quan, adonant-se ^{ells} que allò està mal plantejat o que el professor en aquell punt concret flukeja, fan la guerra pel seu compte i redueixen la pretesa sessió dialogada a un desconcert. Pensem en Sòcrates: la seva fórmula de ^{menar} els altres al coneixement o a una convicció parcial es basava en una gran superioritat mental i en un prestigi personal indestronable. Aquest prestigi l'ha de tenir el professor, i si és un professor novell, se l'ha de guanyar aviat. El temps corre, tot avui és ràpid i l'alumnat impacient. Si sap aconduir, quan convingui, no pas tothora -que seria nociu - bons diàlegs, alternats amb explicació tèdrica i desplegament de resultats, tenim un bon mestre.

Quan algú és bon mestre no li cal explicar : pot monologar. Mentre que el que fa de profesor més mecànicament ha d'explicar, ha de fer bon xic de llibre de text... ^{Prou}, tots hem conegut magnífics explicadors : aquest professors se'ls hauria de deixar com llibres

de text, que és ^{el} que saben ser : llibres de text orals. Dient això no faig una incursió cap a l'humor o la caricatura: a les universitats britàniques, per tants conceptes positives, hi ha dos tipus de professors : els tutors i els lecturers o conferenciants: la tasca bàsica la fan els tutors, que supervisen el treball dels alumnes, i sostenen diàlegs individualitzats amb ells: d'aquesta manera el tutor té cura de la intel·ligència, del progrés però també de la sensibilitat de l'alumne : el lecturer o conferenciant només de la receptivitat intel·lectiva.

I això, és clar, mena indefectiblement a parlar dels dos conceptes : educació, instrucció. Si recordem decrets antics que hàgim llegit, al Ministeri a què tots plegats pertanyem se li deia "Ministerio de Instrucción Pública; o sigui que en la ment del legislador o dissenyador dels departaments flotava la imatge d'una manca d'instrucció, i que convenia, per tant, fer gent instruïda, a partir de la tan migrada escolarització de l'època. Més tard el ministeri passà a dir-se Educación Nacional, on, si bé el primer terme del complex, "Educación" podia haver anat sense cap adjunt que en limités

l'abast, el fet de portar a continuació "nacional" comportava un definit arrossegall -fou creat en temps de guerra i al sector franquista - un **ben** definit arrossegall, dic, de consigna patriota i ardentment unificadora . Amb tot, avui s'ha suavitzat el to , li han tret crostes polítiques i se'n diu [«]Educació i Ciència,[»] potser d'acord amb els moderns corrents de predomini científic damunt el camp humanístic. Comprovem que el mot "educació" ja no desapareix, i es constitueix en centre del nucli sintagmàtic. Preferim que se'n digui educació que no pas instrucció. Amb la qual cosa algun humorista podria afegir que d'instruïts ja ho estem , pero que d'educats ens manca un bon tros de corda, encara.

Ensenyament o educació ? No es tracta pas d'un dilema, sinó, em sembla, d'una complementarietat. Educar ,etimològicament vol dir fer pujar, fer créixer, i ^{el mot} alunne és derivat del verb alo, que en llatí volia dir alimentar: per tant, un educand és algú a qui, amb aliment espiritual (alo) se'l fa créixer, espiritualment (e-ducare). Tots recordem etapes de la nostra formació individual en què hem tingut professors que ,ho reconeixem sense acrimònia, no van **saber** fer-nos créixer, no ens van donar ales. I d'altres amb qui hem avançat

cap a una adulesa cada cop més sòlida. Tinc al meu magí, ara, la imatge de dos, coneguts per mi, professors universitaris; un d'ells, el nom del qual no importa, tenia una suma de coneixements tan gran de la seva matèria que era d'admirar: el doll de les seves explicacions, riques, complexes, era atúidor, no podíem seguir-lo, un dels erudits més preparats que hi hagi hagut a la nostra terra. Bé, com a calor humana, no ens en va donar gens, no tenia allò que els andalusos en diuen "àngel", i la nostra relació cordial amb ell fou mínima i passada per aigua. En canvi, vaig tenir la sort de conèixer i treballar un any en relació personal amb un altre gran professor, el doctor Jordi Rubió: aquest no em féu cap classe, com a tal classe, ni em donà cap conferència: simplement, conversàvem, però ^{ell} esquitxava la conversa amb una dada, una comparança, remarcava una font d'informació, tan a temps i tan suaument penetrant, que era més fruitós que cinc classes documentades. Fou, doncs, aquest que va contribuir a la meva educació, al meu creixement, mentre que l'altre havia contribuït a la meva identificació intel·lectual amb un programa o qüestionari. Aquest m'havia, en part, alimentat, havia completat amb mi identificant-me com un alumne (el que cal

nodrir), mentre que el doctor Rubió m'havia tractat com algú a qui cal educar, criar, fer pujar. Els termes poden confondre's, però, i voldria que quedés ben clar que en la nostra llengua, com en llatí, el mot alo és més restringit que el d'educó. Deia això perquè els qui han estudiat francès s'adonaran que en francès hi ha un nexa més íntim entre els mots corresponents a l'un i a l'altre concepte. Un élève, és el que s'educa i instrueix, i l'elevage és la cria del bestiar.

Del que he dit de mestres i professors, o de mestres contra professors, si ho voleu més subratllat, deduirem que l'únic aprenentatge realment marcador és l'individual, el que comporta la reflexió en solitari. Som ja molts els qui diem que s'aprèn més fora de l'escola que no a dins, que la vida ensenya, etc, i amb això no fem altre que al·ludir la saviesa popular. Tanmateix, és impossible de fer sempre ensenyament individualitzat i, per altra banda, hi ha^{els} pedagogs que diuen que el grup és en ell mateix una escola en tant que ajuda a comprendre coses per l'aportació fragmentada que cadascú hi fa, i ensenya quelcom importantíssim, la convivència. Tenim, doncs, creat, en part per necessitat, en part a gràcies, el grup-classe..La

font d'energia que resulta de descobrir la pròpia individualitat amb el contacte amb els altres, caldrà que cadascú la trobi dintre seu.

Amb la massificació de l'ensenyament, fins i tot la massificació entesa en el seu més directe i noble sentit -quantitat, molta, de persones - l'aspiració de l'ensenyant és el grup-classe reduït. El cost de l'ensenyament, però, fa impossible d'assolir aquesta reducció. Només ^{es poden} si les condicions de local i personal ho permeten, fer reunions amb grups més reduïts, de tant en tant, per compensar la dispersió, inevitable, del grup nombrós.

L'ensenyant d'avui s'enfronta amb molts de problemes, alguns crònics, d'altres que són resultant de degradacions. Per començar, sempre m'ha semblat que els horaris estan mal estudiats. Hi ha països on fan classe o al matí o a la tarda, però a mitja jornada; un curs al matí l'altre curs paral·lel a la tarda. Potser és degut a la manca d'instal·lacions, que obliga a aprofitar aules a la tarda de les usades al matí: no ho sé, però aquell matí, aquella tarda lliures poden permetre el desplegament de sessions complementàries, fora de l'escola, que servei-

xin per completar la personalitat de l'alumne. Naturalment, només en països on la nòmina sigui abundosa, tant de professors titulars com de complementaris, pot dur-se a terme això, sempre que, també, els horaris estiguin estudiats en funció de la qualitat de l'ensenyament i no de la quantitat de temes als programes,

Els horarism a més d'estar mal plantejats, són excessius, i molt particularment per a l'alumne el qual, en una edat on l'exercici físic li hauria d'ocupar mitja jornada, combinat amb accions creatives (música coral, artesania, etc) el tenim reblat set hores a una esquifida taula.

Per què es fa, això ; Es precís que als darrers cursos d'EGB i a l'ensenyament mitjà se'ls doni tanta acumulació de coneixements ? Tinguem present que en arribar a l'ensenyament mitjà pot ser que desaparegui aquella dependència de l'alumne del mestre que ha garantit una mena d'umbilical lligam durant uns anys. El profe de secundària apareix distant, i pot semblar, i a voltes és així, desinteressat de l'alumne. D'aquí les actituds aproximatives i insistents dels alumnes

de primer curs envers el professor. En un moment d'accentuació de la personalitat com és la secundària en què el jove o la noieta es demarca de la família, li manca el guiatge d'algú més gran, normalment substituït per l'esperit del seu grup d'amics ; i, en tot cas, la boirosa psicologia d'aquests anys el mantindrà entre la confiança en si mateix i la necessitat de caminadors. La reacció de l'alumne davant els programes absurds i la distanciació dels professors és, generalment, la d'indiferència per les matèries, si no és que senti interès alguna, precisament per l'admiració entusiasta que manté per un professor o professora concret.

Torno a l'acumulació de matèries i de continguts, que arriben a la indigestió, Mai no he cregut que això calgui, particularment en les humanitats. I em sembla que el Cou hauria de consistir en una recimentació d'allò que, estudiat a l'Ensenyament Mitjà, serà útil de tenir ben aferrat en accedir als estudis superiors.

Tots aquests problemes no els tenien els ~~seus~~ ensenyants antics, els qui he batejat de mestre tites, d'una manera afectuosa i massa general. Per començar el mestre tites es dedicava als menuts, era

el mestre de minyons per antonomàsia. Però era l'ensenyant tipus. Tenia uns tics i unes manies que la literatura popular i el refranyer ha aprofitat. Però el mestre tites era damunt els alumnes, hi convivia en llargs dies tediosos de tardes inacabables rera els vidres entelats. Coneixia els seus alumnes. Endevinava quina li'n farien i deduïa fàcilment els culpables del daltabaix. Coneixent el punt flac de cadascun l'aspecte repetitiu del seu mecanisme docent se centrava amb més intensitat en els candidats al suspens : feia repesques constants, havia inventat la recuperació molt abans que fos formulada pels tecnòcrates. Amb els seus defectes, que ningú no ha de repetir, tenia una forma d'ensenyar bastant individualitzada, i a base de regles exteriors, mantenia el bon capteniment dels alumnes, donava forma, si voleu carcassa exterior, a la classe. Després de tot, no era pas un mal ensenyant. No pot ser-ho qui conviu amb els alumnes i en corregeix els defectes constantment.

En aquell temps, que cap de nosaltres no ha viscut, la repetició de la lliçó era una fórmula d'accés a la ciència (després tornaré sobre això). Aqueixa repetició era heretada dels romans, que en de-

ien "decantare". Aquest cantar la lliçó era repetir mot per mot el ...
que el llibre deia -horror de la pedagogia moderna, la qual diu que
qui repeteix com un lloro no entén el que diu. La repetició no és tan
dolenta -entenguem la memorització, perquè hom pot arribar a la idea
abstracta a base de repetició. Cada repetició obre una mica més l'horit-
zó comprasiu :no pas altrament foren assumides pels de la meva gene-
ració les relacions aritmètiques, o els conceptes geogràfics, amb
el cosmos físic i envoltant. Hem cantat les taules de les quatre re-
gles infatigablement. I un dia, jugant a boles o bescanviant cromos,
enteníem abstractament l'operació additiva o substractiva i descompo-
níem en esglaons mentals successius la multiplicació i la divisió.
La repetició era un modest càlcul mental ; paral·lelament altres nens
feien Montessori, però nosaltres no ens sentim desheretats pel fet
d'haver decantat.

El secret radicava en les relacions entre professor i alumne, que
eren més ben travades que no avui. Fins i tot això passava al batxi-
llerat, tot i que els professors del meu temps mantenien una certa so-
lemnitat i posa. Sentíem , però, que ens coneixien i ens seguien
com guies benèvolos i discrets.

La relació personal professor-alumne ha canviat [redacted] molt des dels temps del mestre Titès : aquell , en realitat, malgrat conèixer molt bé els alumnes, n' estava ^{lluny} o pretenia estar-ho molt a la classe : s'establia una frontera formal, no se'l podia interrompre, existien fins i tot uns gestos amb què s'expressava la relació. El professor d'avui, en general força jove i fins rejuenit, vol un acostament més sincer als alumnes, contribueix a aterrar les barreres -el tractament verbal quasi íntim-, per exemple. Plantejades així les coses, el guany és considerable i, en apariència aquest funcionari d'avui no en té els trets subratllats , intensificats , que en tenia l'antic. En realitat, ^{però} aquest funcionari d'avui corre molt més risc d'esdevenir posseïdor de l'essència més desagradable del funcionari en allò que té de perillós. Es un professor que adhuc pot caure, sense ni ell adonar-se'n , en l'apariència de connexió i adhuc en l'exercici d'una determinada intimitat, però que al fons del fons està a mil llegües de l'alumne, perquè si anteposa tot allò que és lúdic a allò que és acadèmic, si ell no demostra interès enciclopèdic i universal, si no és moralment,

èticament ben positiu, a la llarga no deixarà solc en l'alumne, per molt bé que aquest s'ho hagi passat en la seva companyia. Cal, enllà de tots els gestos desinhibits, enllà de tota ludicitat, una compactesa, un caràcter i, de tant en tant, el recordatori de la distanciació. Als països on s'ha anat massa enllà en aquesta ^{denunciada} franquesa de tracte, particularment amb els alumnes més joves, ha calgut fer marxa enrera, i aquesta marxa enrera és particularment feixuga i de resultats imprecisos .

Hem passat del castell dels apareguts a la farandola perpètua, del temor reverencial i exagerat al cop de mà a l'esquena; i si bé ningú no go sa pretendre, ni abonar, que es facin fileres paramilitars a l'hora d'aban donar patis per anar a classe, -i massa que en tenim records recents, d'aquesta instrumentalització paramilitar, -tanmateix cal reintroduir un sentit de la disciplina general pel qual ens puguem ,tots, els ensenyants i ens ensenyats, regir i derivar-ne regles pràctiques per a cada moment, usant del seny i del sentit de la més general conveniència . Em sembla que en nom de la llibertat última del infant i del jove, hi ha ensenyants que introdueixen ferments de deseducació .

El mestre Tites, que a tot estirar col·locarem dins l'etapa industrial -i molts d'ells, situats en àmbits rurals, dins una societat d'economia primària - no tenia aquets conflictes ni preocupacions. El seu món era limitat, fins el del professor d'Institut, les renovacions en matèries o pedagogia passaven ben lluny d'on ell era, i així, seguint també una tradició miserosa en el terreny econòmic, percebia ben poc pel seu treball ; ara bé, com que no exhibia mentalitat d'empleat, i una protesta massiva tampoc no era imaginable, havia anat desenvolupant una crosta de sacrifici, que a ell podia fins i tot semblar-li consubstancial amb aquella estranya professió que havia triat. Per part dels poders fàctics, se li deia que era generós i noble, i així s'anava passant. Les seves limitacions, no solament econòmiques, era el primer a reconèixer-les. En l'esfera oficial, millorada els darrers vint anys, la penúria era tòpica : baixos sous, unes pagues addicionals que en deien semestres, pel ritme teòric a què haurien d'haver estat satisfetes -es retardaven anys, de fet ...en fi, tot un panorama. Passa més gana que un mestre de minyons - solia dir-se. Hi ha una comèdia de Josep Feliu i Codina, una mena de sàinet en un acte on un mestre d'es-

còla evidència en la ploma de l'autor no ja penúria, sinó gana. I com que per tota recompensa el que rebien els mestres eren discursos on se'ls qualificava de glòries de la ciència i pilars de la societat, el parlament final del protagonista, en forma de súplica i denúncia alhora és ben definidor: l'actor, abans de caure el teló, s'adreça al públic de la sala :

Amb això, si algú aquí té -empenyo a favor dels mestres perquè creguin que ens convé - que ens faci pagar els trimestres - advertint-li que jo, aquí - ja sé els meus deures quins són - jo ja el salvaré an el món - però el món, que em salvi a mi !

Aquesta actitud de "tímida reivindicació" avui no es porta. Pot ser hem avançat molt en la protesta i som poc clars en la justificació de cada moment. Perquè la veritat és que el professorat avui dia risca de molta desorientació. Encara no hem aconseguit formar uns sindicats exclusivament laborals, o queden en forma embrionària, poc estesa. Hi ha una dosi desproporcionada d'individualisme i tendències anarcoides en el col·lectiu. Les virtuts bàsiques, la bona voluntat, fins la preparació científica, hi són : però entre les desorientacions del col·lectiu i l'embolica-que-fa-fort de l'Administració, el professor queda més desdibuixat avui que no abans, tot i ser més sòlid potser

personalment i socialment .La premsa sol ésser un altre enemic de l'ensenyant d'avui. Quantes vegades estem en mesura de comprovar, de debò, el treball que fem ^{i ens hem marcat} de l'un dia per a l'altre ?

A les portes de l'electrònica, els entusiasmes es van desvetllar. alguna escola primària i secundària, en algun racó de món, havia posat en marxa el sistema . Entre periodisme d'urgència, inflat i poc rigorós i els interessos de les multiestatals, es va donar molta, moltíssima importància a l'electrònica. Avui els professors més conscients han comprovat que ,com element parcial de gimnàstica mental, l'ús de l'ordinador és excel.lent -deixant ara a part la seva extraordinària importància per a controls mecànics ,inventaris i acumulació de dades -,però que no supleix la classe ben donada. I quan diem classe no volem dir la sessió doctoral, retòrica,ni la rastellera de fets i fenòmens engegats per un savi, sinó aquella sessió viva, on cada punt és explicitat,controlat, i almenys inicialment ,assimilat.

A Austràlia i en alguns punts del Canadà, posem per cas -ens afigurem que també a les fronteres del desert de Gobi,hi haurà escoles que utilitzaran les pantalles en bona part,per raons socials i geogràfiques. En el nostre món fet de contactes humans, en les nostres escoles ciutadanes - tenim ja poc món rural diferenciat - cal donar nova importància al pro-

fessor, a la professora, als claustres i a algunes iniciatives de col·le-
giació que impulsin el progrés pedagògic. I no entronitzar el ^lordinador
sinó treballar més en contacte amb aquelles ^{útils} plasmacions del món
natural : els mapes, els viatges, els documents, els textos, els labora-
toris, els treballs de camp. Tot això pot sonar a músiques celestials sa-
bent com sabem -i com he dit abans - que tenim un programes saturats,
però el bon seny ha d'imposar-se al capdavall, i si convenia escurçar el
programa per ^{o per allà} aquí, tal vegada aquest escurçament seria compensat més
fruitosament per aquella aplicació col·lectiva que és el treball de camp,
la lectura, la pràctica matemàtica. Pensem que als països més avançats
tornen a fer càlcul mental, aquell càlcul que semblava que el regle de
càlcul primer, ^{la calculadora després i} i l'ensenyament programat i per pantalla
al capdavall havien d'eliminar.

Quan un ha tingut una llarga experiència docent no desdenya res
ni entronitza tampoc res : ^{es val de} les coses bones d'un sistema, d'un
altre, no renega pas de la tradició i aprofita alhora els avantatges
tecnològics. No hem abandonat la Galàxia Guttenberg, poso per cas; no
estem, doncs, del tot en la Galàxia McLuhan o en la Galàxia Steven Spiel-
berg, ni de bon tros: sabíeu que la lectura ha augmentat entre els esco-

lars dels darrers dursos de bàsica, si no prou satisfactòriament, almenys en un grau apreciablement positiu en els darrers anys? I aquestes eren les promocions que semblaven condemnades a l'esclavitud de la televisió i del còmic. Cal combinar-ho tot, i no oblidem que la ~~la~~ lectura és una via de perfeccionament i un joc que, ben practicat, ofereix plaers més penetrants i més durables que la imatge. Aprendre de llegir bé, per altra banda, fornirà les armes per enfrontar-se amb el llibre de text, o amb la bibliografia addicional. Vaig dir fa anys en un treball meu presentat a Madrid, que la meitat del desavesament de la lectura provenia del mal ~~aprenentatge~~ del mecanisme lector.

Entre un Batxillerat distès i un batxillerat crispat la balança de les preferències s'inclina cap al distès: i això només s'aconsegueix ,d'entrada, si la sensació d'ofec desapareix. He dit d'entrada; molts altres factors poden contribuir-hi. Pensem que de la consciència quasi només familiar de l'ensenyament, de la respercussió que l'ensenyament tenia sobre el noi o la noia, hem passat a una consciència social, sobretot social, de la funció de la instrucció, formació, acumulació de coneixements. Hi ha hagut un model de competitivitat de tipus personal, agreujat després per la crisi laboral i econòmica, que ha operat autèntics desastres: guanyar-se un lloc en la vida, ésser el primer, en una mena de Guinness dels esforços intel·lectuals, això s'ha vist augmentat i aguditzat per un canvi de finalitats: mentre de primer l'esforç competitivu era per tenir unes aptituds reconegudes que et facilitessin un bon lloc a la vida i una posició, dins unes coordenades d'esforç particular, avui dia l'esforç competitiu, -més aviat diria la batalla - es planteja per tenir una plaça, si pot ser a l'administració. El funcionariat, la burocràcia sembla ésser una meta desitjable entre les desitjables. Llavors l'esforç no serà tant

de preparació general, per l'enrobustiment de la persona tota ella, sinó d'especialització, amb la qual cosa, i perillosament, l'estudiant, quan encara és un minyó, una xiqueta, ja pensa en l'especialització i cau en la consideració del lloc a ocupar com ^{si fos} la meta. Identificació pobre, però molt operant avui.

Davant aquest alumne que, en el millor dels casos aspira a tenir un lloc al més segur possible -per altra banda als països llatins les oportunitats de l'empresa privada han minvat mentre han augmentat les referides a l'àmbit burocràtic - que aspira, a més a més, a oblidar-se tan aviat com podrà, i fredament, de les concepcions humanístiques per cenyir-se a la seva especialitat, el professor no sap quina tàctica seguir. És evident que té amb aquest alumne les mateixes obligacions que té amb els altres, però com fer-li sentir interès per una matèria, ni que a la llarga l'hagués de beneficiar, si l'alumne no hi vol saber res? És el desapegament que observem en molts alumnes, per altra banda força positius en actituds altres que no siguin les que els exigiríem davant aqueixa matèria.

Hem viscut tants de canvis en el terreny de l'ensenyament, sobretot en el dels plantejaments de l'ensenyament, que estem un xic desorientats i no ens refiem massa dels planificadors : a més a més, els darrers anys del règim anterior -no pas els finals, sinó la dècada que va del 68 al 76- com bastants d'entre vosaltes recordareu, va portar una forta agitació al si dels col·lectius estudiantils, especialment universitaris. Hom va viure l'expulsió massiva de professors progressistes, (o simplement liberals), hom va contemplar el moviment d'Associacions de Pares, hom va veure com alguns futurs polítics prenen ja posicions en el tema de l'ensenyament, com la necessitat dels temps que corrien obligava a pensar nous plans d'ensenyament; i una de les més decisives de les commocions, a l'àrea lingüística nostra totes les campanyes a favor del català a l'escola, i la implantació directa i, en el fons, il·legal, del català des de ben al començament dels anys setanta. Tot semblava que havia de rebentar. Però no hi ha cap indret al món, diria que ni Summerhill, on al final les forces quadriculadores no aconsegueixin que les aigües tornin a circular per entre les parets del canal encimentat. Ara bé, una batalla s'havia guanyat : mai més no tornaria l'ensenyament anti-

quat, l'ensenyament monocorde, es revifarien moviments renovadors que a Catalunya ja havien tingut auge abans de la guerra del 36-39 : hom s'adonaria de les insuficiències d'un batxillerat que fins aleshores no solament s'havia arrossegat des de Lleis datades al temps de la Restauració, sinó empitjorat pels decrets integristes dels ministres de Franco, començant per Ibáñez Martín. Havíem anat enrera.

A empentes i rodolons es feren modificacions, es crearen mitjos plans, -no puc dir-ne plans complets - el factor social i laboral incidiria per sempre més en la confecció d'un pla: això no s'havia vist mai .Antigament -i no tan antigament - hom planejava estudis pensant en el marc laboral i del mercat de treball ^{només} a partir d'escoles tècniques o universitàries: ara ja es començava de filar prim i es planejaven ensenyaments de grau mitjà que tenien tallers + Instituts Laborals - o es pensava en una bifurcació entre F.P.i BUP. I ara es pensa en una mena d'unificació. Hi ha una saludable reacció contra el senyoretisme, però hem de mirar que aquesta reacció no ens submergeixi en uns estudis mitjans que siguin poc sòlids. Això duria a una discussió molt llarga, sobre el paper possible de les humanitats i la tècnica en una edat d'adolescència. Fa l'efecte que el nou pla imaginat pels cervells ministerials

obeeix sobretot a la pressió difusa de la societat desenquadrada, pendent sempre de l'ajut estatal, de la subvenció, la pensió i en definitiva, del temor a l'esquerdament laboral. El buit dels 14 als 16 anys ha pesat fortament en aquest *esquema* de batxillerat a base de crèdits on, segons que sembla, es podrà sortir amb un grau mitjà a la butxa- xa sense haver fet a fons algunes de les matèries que de sempre han estat considerades bàsiques i encimentadores. Tanmateix, cal afegir que -i atenció en aquest punt - el sistema de crèdits i assignatures diversifi- cades afavorirà sempre, sempre, els alumnes de centre, molt grans, ur- bans en grau dens, on hi hagi molt d'estudiantat i de claustre, mentre deixarà inermes alumnes dels instituts rurals. Que ho tinguin en compte els qui puguin, d'una manera o altra, dir-hi encara quelcom.

Un altre repte tenim els professors de finals del segle XX: és la re- cuperació d'un ensenyament distès, recorregut pel bon tracte i la natu- ralitat. Opino, fermament, que una de les condicions perquè això es do- ni ha d'ésser el creixement de la catalanitat, ~~acció~~ dels centres: quelcom que hauria de produir-se ~~inambament~~ no massa lentament, tampoc, i en què hi tenen molt a dir els professors catalans, i no solament els qui im- parteixen català, com molt sovint ha hagut de ser. La consciència de la pertinença a una cultura ~~_____~~ i a una llengua obliga a convertir-se

i convertir la projecció del propi coneixement i la tècnica de docència en una pluja de normalitat. Ara que es parla tant de normalització lingüística, observem com la inèrcia perpetua en professors nadius l'ús del que ells es pensen que és bon castellà en les explicacions a classe, encara que sostinguin el diàleg en la llengua natural i pròpia. Per contra, han entès bé les dades -almenys les dades primeres - del problema aquells professors de fora que, bo i conservant l'ús estatutari de la llengua castellana, no es fan cap mena de problema dels exàmens ~~pnasama~~ redactats en català ni de la catalanització administrativa interna dels centres, ⁿⁱ dels claustres tinguts en català. Però pensem que seria un absurd que es deixés a mans dels seminaris de català l'accent en la catalanització dels centres : seria tant com acotar quasi folklòricament una qüestió que tots els polítics del país i la societat, senten com a irresolta i de necessària clarificació i enrobustiment.

Tot pot aconseguir-se si aquest àmbit tan milionari de gent com és, a qualsevol país, l'ensenyament, és també milionari de persones. Malament pot esculpir persones aquell qui, en el fons, té forats en aquesta constitució, és mesquí o no juga net, ni que sigui perpetuant l'auto-engany.

La virtut ,deien, és al bell mig, mai als extrems. Convé, amb tot, que un fil de bogeria ,d'extremitat, es desprengui de tant en tant. Tampoc no hem de contribuir a la sensació que ara i adés té l'alumne, que tot allò és avorrit: el carrer l'atreu, es pensa que al carrer té tots els seus centres d'interès : missió nostra és connectar també amb el carrer, però fent-li veure, al mateix temps, que la bona confitura, allò que ha d'aprofitar-li i ell ha d'aprofitar és l'escolarització en tots els seus matissos : acadèmics, socials, lúdics .

Al fons del fons, sempre hi ha les persones. La persona que explica,

la que distreu, la que programa, la que avorreix, per part dels professors, dels quals cap no és excepcionalment perfecte ni cap absolutament negat. Igualment passa amb els alumnes, i amb els pares, i amb qualsevol persona connectada amb un centre d'ensenyament: treballar en l'ensenyament és fer una tasca de síntesi constant, no perdre el sentit de l'orientació, tenir el coratge d'enfrontar-se a les situacions més inesperades, creure sovint que tant d'esforç no val la pena i recomençar l'endemà : en poques professions una imatge de la vida i de la convivència humanes s'hi veu tan reflectida. En el nostre caminar per l'ensenyament trobem professors tocats d'un passotisme que ni ells mateixos no es creuen: professors que tenen posa i ímfules que, en el fons, ells mateixos desmenteixen: alumnes aparentment desafiadors que, ben agafats, són uns col.laboradors excel.lents : i trobem també de vegades la paret del fracàs i l'agror de la buida desesperança passatgera.

En el fons, la societat valora més l'ensenyant que no feia abans. El Mestre Tites ha passat a la història, i també hi passarà el professor electrònic : només quedarà la persona, nua i nova sempre, per a fer el camí amb les altres persones. L'enginy i la generositat han de fornir les armes, els bàculs, i una força que no sabem d'on traïem però que cada dia retrobem, *empesos per una tossuda alegria*.